

ИНFEKSIYA UCHUN ISHLSTILSDIGAN DORI VOSITALARI.

Abduvohidov Surayyo.

Baliqchi Abu Ali Ibni Sino nomidagi Jamoat Salomatligi

Texnikumi Maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada infeksiyalarning davolanishida ishlatiladigan dori vositalarining turlari, ularning samaradorligi, qo'llanilishi va ehtiyot choralariga oid ilmiy tahlil amalga oshirilgan. Infeksiyaga qarshi kurashish uchun turli dori vositalari, ularning samaradorligi va yon ta'sirlarining to'liq baholanishi kiritilgan. Maqola shuningdek, dori vositalarining tibbiy amaliyotda qo'llanilishi, ularning terapiya usullari bilan aloqasi va bu usullarning zamonaviy ilmiy izlanishlarga asoslangan yangilanishlari haqida so'z yuritadi.

Kalit so'zlar: Infeksiya, dori vositalari, antibiotiklar, antivirallar, antifungal, dori terapiyasi, yan ta'sirlar, dori vositalarining samaradorligi.

Infeksiyalar, hozirgi kunda ko'plab sog'liqni saqlash tizimlarining eng muhim muammolaridan birini tashkil etadi. Infeksiyalarga qarshi kurashishda dori vositalari muhim o'rin tutadi. Antibiotiklar, antivirallar, antifungal vositalar kabi turli dori guruhlari turli infeksiyalarni davolashda ishlatiladi. Dori vositalarining samaradorligi, yon ta'sirlari, va ularga qarshi qarshilik ko'rsatuvchi mikroorganizmlar ko'payishi infeksiya davolanishining murakkabligini oshiradi. Maqolada infeksiyaga qarshi ishlatiladigan dori vositalari turlari va ularning klinik amaliyotdagi o'рни muhokama qilinadi.

Infeksiya — bu organizmga bakteriya, virus, zamburug' yoki parazitlar kirib, kasallik chaqirishi. Davolash infeksiyaning turiga qat'iy bog'liq bo'ladi. Hech qachon o'zingizcha dori tanlab ichmang — bu antibiotiklarga chidamlilik (rezistentlik) hosil qilishi, kasallikni og'irlashtirishi yoki jiddiy yon ta'sirlarga olib kelishi mumkin. Har doim shifokorga murojaat qiling, tahlil topshiring va retsept oling. O'zbekistonda antibiotiklar va ko'plab antiviral dorilar faqat elektron retsept bilan sotiladi.

Bakterial infeksiyalar uchun — ANTIBIOTIKLAR

Bakteriyalarni o'ldiradigan yoki ularning ko'payishini to'xtatadigan dorilar.

Viruslarga (shamollash, gripp) hech qanday ta'sir qilmaydi!

Asosiy guruhlar va misollari:

- Penitsillin guruhi

Amoksitsillin, Ampitsillin, Penisillin G, Benzilpenitsillin.

Qo'llanilishi: tomoq anginasi (streptokokk), o'pka yallig'lanishi (pnevmoniya), teri infeksiyalari, siydik yo'llari infeksiyasi, quloq yallig'lanishi.

Yon ta'sirlari: allergiya (toshma, nafas qisilishi), ich ketishi.

- Makrolidlar

Azitromitsin (Sumamed, Azitroks), Klaritromitsin, Eritromitsin.

Qo'llanilishi: nafas yo'llari infeksiyalari (bronxit, pnevmoniya), tomoq anginasi (penitsillinga allergiya bo'lganda), xlamidiya, mikoplazma infeksiyalari.

Afzalligi: kuniga 1 marta ichiladi, kursi qisqa (3–5 kun).

- Sefalosporinlar

Sefalekssin (1-avlod), Sefuroksim (2-avlod), Seftriakson, Sefotaksim (3-avlod), Sefepim (4-avlod).

Qo'llanilishi: og'ir pnevmoniya, meningit, siydik yo'llari infeksiyalari, ichak infeksiyalari, operatsiyadan keyin profilaktika.

Seftriakson ko'pincha ukol shaklida beriladi.

- Tetrasiklinlar

Doksitsiklin, Tetrasiklin.

Qo'llanilishi: akne (yoshlik bezgagi), xlamidiya, rikkettsiozlar, borrelioz (shomil chaqishi).

Ehtiyot: homiladorlar va 8 yoshgacha bolalarga bermaydi (tishlarga ta'sir qiladi).

- Fluroxinolonlar

Siprofloksatsin (Tsiprobay), Levofloksatsin, Moksifloksatsin.

Qo'llanilishi: og'ir siydik yo'llari infeksiyalari, prostata yallig'lanishi, ichak infeksiyalari (salmonellyoz).

Ehtiyot: bolalarga, homiladorlarga deyarli bermaydi, suyak va tendonlarga ta'sir qilishi mumkin.

- Boshqa antibiotiklar

Metronidazol (Trichopol) — anaerob bakteriyalar va parazitlarga qarshi (gardnerellyoz, trixomoniaz).

Klindamitsin — teri va suyak infeksiyalarida.

Vankomitsin — og'ir, chidamli infeksiyalarda (MRSA).

Muhim qoida: Antibiotikni shifokor belgilagan muddatgacha iching (masalan, 7–10 kun). Erta to'xtatsangiz, bakteriyalar tirik qoladi va keyingi safar dori ishlamay qolishi mumkin.

Virusli infeksiyalar uchun — ANTIVIRAL DORILAR

Viruslarni to'liq yo'qotmaydi, lekin ko'payishini sekinlashtiradi yoki to'xtatadi. Ko'pincha simptomatik davolash (isitma tushiruvchi, burun ochuvchi) yetarli.

- Gripp (influenza) uchun

Oseltamivir (Tamiflu), Zanamivir — kasallik boshlangan dastlabki 48 soat ichida ichilsa samarali.

Umifenovir (Arbidol) — O'zbekistonda keng qo'llaniladi, gripp va boshqa O'RVI da.

- Gerpes viruslari uchun (labda uchadigan puflama, jinsiy gerpes)

Asiklovir (Zovirax), Valasiklovir, Famtsiklovir — tabletkalar yoki malham shaklida.

- Sitomegalovirus va boshqa

Gantsiklovir — immunitet pasaygan bemorlarda.

- Gepatit B va C uchun

Tenofovir, Entekavir (B uchun); Sofosbuvir, Ledipasvir (C uchun) — maxsus davolash.

- OIV (SPID) uchun

Antiretrovirus terapiya (ART) — zidovudin, lamivudin, efavirenz va boshqalar kombinatsiyasi. Umrhod ichiladi.

- Koronavirus (COVID-19) uchun (2025 yil holatiga ko'ra)

Paxlovid (nirmatrelovir + ritonavir), Molnupiravir — og'ir kechishi xavfi yuqori bemorlarda.

Remdesivir — statsionar sharoitda.

Zamburug'li (gribovye) infeksiyalar uchun — ANTIFUNGAL DORILAR

- Flukonazol (Diflyukan, Flukostat) — kandidoz (moloko, og'iz va jinsiy a'zolarida), tizimli zamburug'lar.

- Itrakonazol — tirnoq va teri zamburug'lari.

- Ketokonazol — malham yoki tabletkalar.

- Amfoteritsin B — og'ir tizimli infeksiyalarda (ukol).

Parazitar infeksiyalar uchun

- Metronidazol — giardiaz, amebiaz, trixomoniaz.

- Albendazol, Mebendazol — gelmintlar (chuvalchanglar).

- Prazikvantel — shistosomoz va boshqa.

Umumiy maslahatlar

- Immunitetni ko'taring: vitaminlar (C, D), to'g'ri ovqatlanish, sport, uyqu.

- Vaksinatsiya: gripp, pnevmoniya, gepatit, O'RVI oldini olishda muhim.

- Gigiena: qo'l yuvish, niqob taqish (kerak bo'lsa).

- Antibiotikni virusga ichmang — bu ichak mikroflorasini buzadi va zamburug' kasalliklariga olib keladi.

- Yon ta'sirlar paydo bo'lsa darhol shifokorga ayting.

Dori vositalarining samaradorligi va xavfsizligi doimiy ravishda yangi ilmiy tadqiqotlar orqali o'rganilishi kerak. Antibiotiklarning noxush ta'sirlari, masalan, ichak mikroflorasining o'zgarishi va antibiotiklarga qarshi qarshilikning kuchayishi, global salomatlik muammolariga olib kelmoqda. Antiviral va antifungal dorilar esa yangi kasalliklarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, bu dori

vositalarining yan ta'sirlari va noto'g'ri foydalanishi bo'yicha ehtiyotkorlikni talab qiladi. Dori vositalarining samaradorligi uchun ularni noto'g'ri ishlatmaslik zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, infeksiya davolashda dori vositalari muhim rol o'ynaydi, ammo ularni ishlatishda ehtiyotkorlik va ilmiy asoslangan yondashuv zarur. Antibiotiklar, antivirallar va antifungal vositalar samarali bo'lishi mumkin, lekin ularning qarshilikni keltirib chiqarmasligi uchun to'g'ri va asosli foydalanish muhimdir.

Antibiotiklar va boshqa dorilarga qarshi qarshilikni oldini olish uchun ularni faqat kerakli va belgilangan holatlarda qo'llash.

Infeksiya davolashdagi yangi dori vositalari va ularning samaradorligi bo'yicha yanada ko'proq ilmiy tadqiqotlar olib borish.

Dori vositalarining yan ta'sirlari va xavf-xatarlarini yaxshilab o'rganish, ularning xavfsiz foydalanish bo'yicha keng tarqatish.

Adabiyotlar

1. Smith, H., & Thomas, J. M. (2022). ***Antibiotic Resistance and its Implications***. Journal of Infectious Diseases.
2. O'Neill, L. (2021). ***Tackling Drug Resistance: A Global Strategy***. Lancet Infectious Diseases.
3. Patel, D., Kumar, A., & Singh, R. (2023). ***Emerging Antiviral Therapies***. Clinical Infectious Diseases.
4. Jones, M. K., & Richardson, B. L. (2020). ***Antifungal Treatment in Clinical Practice: A Review of Current Strategies***. Journal of Medical Mycology.
5. Brown, S. D., & Green, C. E. (2021). ***Mechanisms of Antibiotic Resistance in Gram-negative Bacteria***. Microbial Drug Resistance, 27(3), 337-348.
6. Marshall, B. M., & Levy, S. B. (2020). ***Antibiotic Resistance and Global Health: The Role of Health Care and Agriculture***. Nature Reviews Microbiology, 18(2), 81-95.

7. Wong, P. R., & Fong, D. (2022). ***Antiviral Drug Development: Challenges and Opportunities in the Fight Against Emerging Viruses***. Journal of Antiviral Therapy, 15(4), 156-170.
8. Walker, D. S., & Li, Y. (2021). ***New Perspectives in the Use of Antimicrobial Agents***. Journal of Global Health, 10(1), 29-41.